

An example of Germany's transport and logistics cluster «Frankfurt am Main» is considered. The content of the cluster approach is considered. Cluster benefits are provided. The main participants of the transport and logistics cluster are considered. The model of formation of transport and logistics cluster at regional level is presented. The main tasks of forming a transport and logistic cluster are determined. Influence factors on the formation of transport and logistics clusters are generalized: consistent state economic policy, globalization of transport and logistics infrastructure, horizontal integration of the logistics infrastructure complex and the companies that serve it, outsourcing of transport and logistics services, forecasting and minimizing the level of risk. The directions of the analysis for understanding the weaknesses and strengths of the region for the formation of cluster structures are determined. Prospects of creation of transport and logistics cluster in Kherson region are considered and its structural elements are defined. The content of the cluster is considered.

The activity of the transport and logistics cluster of the region promotes the use of innovative potential through the creation of an efficient transport complex. The cluster maximally takes into account the effect of the market mechanism. The cluster approach is one of the most advanced industry management technologies.

Keywords: transport and logistics system; transport and logistics cluster; region; transport infrastructure; cluster approach.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019 р.

Бібліографічний опис статті:

Машканцева С. О. Розвиток транспортно-логістичних кластерів в транспортній системі регіону. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 4. С. 5-9.

Mashkantseva S. Development of transport and logistics clusters in the region transport system. Actual problems of innovative economy. 2019. No. 4, pp. 5-9.

УДК 339; JEL classification: F13; O24
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2019-4-2>

ПОДСОХА Анна Сергіївна
заступник начальника відділу Головного управління Державної фіскальної служби
в Харківській області

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ТОРГОВИХ СТРАТЕГІЙ НА
ТОВАРНОМУ БІРЖОВОМУ РИНКУ**

Подсоха А. С. Економічна оцінка використання торгових стратегій на товарному біржовому ринку.

Вступ. Розвиток вітчизняного господарства у значній мірі залежить від біржового сектору. Біржі є одним із ключових елементів ринкового механізму. Їх роль полягає у встановленні зв'язків між виробником і кінцевим споживачем. Біржі сприяють визначенню об'єктивної ринкової вартості продукції, підвищенню її конкурентоспроможності.

Метою наукового дослідження є узагальнення теоретичних аспектів оцінювання використання торгових стратегій на товарному біржовому ринку.

Результати. Виділено основні недоліки розроблених стратегій трейдерів. Встановлено, що вплив торговця є найбільш непередбачуваним фактором у процесі формування та реалізації стратегій. Відзначено важливість ведення щоденника трейдера. Виявлено, що в процесі ведення щоденника трейдер відображає не зовсім реальну ситуацію. Це знижує рівень об'єктивності інформації. Охарактеризовано структуру та розглянуто методику заповнення щоденника трейдера. Обґрунтовано роль ведення журналу операцій для торговця. Відзначено важливість управління ризиками у процесі біржової торгівлі. Охарактеризовано роль механізму прийняття рішень на товарному біржовому ринку в умовах невизначеності. Визначено сутність та етапи стратегії управління ризиком. Охарактеризовано цінні види ризиків. Систематизовано методи оцінки ризиків. Наведено основні методи управління ризиками. Охарактеризовано способи ухилення від ризику, методи зниження ризику, методи поглинання та фінансування ризику, методи передачі ризику. Наголошено на доцільності послідовного використання наведених методів. Визначено заходи мінімізації ступеня ризику (диверсифікація активів, хеджування та страхування ризиків, створення резервів для покриття ризиків).

Висновки. Розроблення стратегій трейдерів повинне забезпечувати зниження ризиків у біржовій діяльності. Формування такої стратегії відбувається з урахуванням багатьох факторів. Доведено, що використання методів управління ризиками є запорукою ефективної діяльності торговців. Охарактеризовано можливі результати від впровадження таких методів.

Ключові слова: товарна біржа, трейдер, торгова стратегія, управління ризиком, економічна оцінка.

Постановка проблеми. Зростання національної економіки й підприємницької діяльності зокрема, породжує становлення і розвиток фінансових інститутів, серед яких

можна відзначити біржовий сектор економіки. За допомогою бірж з'являється можливість розширення ринку, визначення об'єктивної ринкової вартості виробленої продукції, підвищення її конкурентоспроможності. Сучасні біржі як центри ціноутворення, хеджування й спекуляцій потрібні українському ринку, бо без них навряд чи можливий налагоджений ринковий механізм, який забезпечує добробут країні з розвиненою ринковою економікою. Для ринкової сфери обігу необхідні нові структури, новий механізм встановлення зв'язків між виробником і кінцевим споживачем. Однією з таких структур, що відповідає вимогам ринкової економіки, є біржа. Для більш поглибленого розуміння застосування торгових стратегій на біржовому аграрному ринку необхідним є аналіз різних торгових стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню торгових стратегій на біржовому ринку присвячено праці таких науковців як Заславська О. І. [1], Іваницька О. М. [2], Резнік Н. П. [3], Пластун О. Л. [4], Солодкий М. О. [5], Щепіна Т. Г. [6], Яворська В. О. [7], Ясенецький В. С. [8]. Слід зазначити, що створення, використання й будь-які інші дії з торговими стратегіями найбільш пов'язані з суб'єктивністю трейдера, тому навіть найбільш ретельно прописана торгова стратегія у різних трейдерів буде давати різний результат. У зв'язку з цим недостатньо розкритими залишаються аспекти оцінювання використання стратегій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є систематизація і узагальнення підходів до визначення економічної оцінки використання торгових стратегій на товарному біржовому ринку

Виклад основних результатів дослідження. У процесі формування торгової стратегії перший період участі в біржових торгах є періодом перевірки дієвості сформованої стратегії. Основними проблемами щойно розроблених стратегій трейдерів є: невірне використання індикаторів, відсутність норм управління капіталом. Проте найбільш непередбачуваним є сам торговець. Лише від нього залежить виконання потенційно прибуткового ордеру на відкриття позиції, момент фіксування прибутку за ордером, закриття чи отримання збиткової позиції тощо. Для аналізу результатів своєї торгівлі й надання оцінки системі необхідним є ведення обліку своїх дій у вигляді «щоденника трейдера», в якому записуються всі значення своїх угод і враховуються витрати за даними угодами та отримані результати.

Також важливим є запис сигналів, що спровокували відкриття й закриття позицій. Дана інформація буде приносити користь в процесі оцінки та оптимізації торгової стратегії. Для самоконтролю своїх емоцій необхідно мати відповідні інструменти психології. Основним таким інструментом є – самодисципліна, яка представлена у вигляді «щоденника трейдера».

Щоденник трейдера дозволяє враховувати всі дії: інформацію про вхід і вихід, плюси і мінуси укладених угод. Вказаному щоденнику властиві систематичні помилки, найважливіша з яких полягає в тому, що значна частина трейдерів при веденні записів прикрашає реальність, тим самим намагаючись показати себе в більш вигідному світлі.

Стандартний щоденник складається з таблиці, яка містить такі стовпці: нумерація, дата, час входу, обсяг операції, ціна входу, причина входу, ціна виходу, причина виходу, прибуток, збиток, капітал.

Після того як кількість торговельних операцій сягає хоч п'ятдесяти, з'являється можливість оцінити переваги і недоліки як стратегії, так і самого трейдера, й виключити можливість їх появи в майбутньому. Якщо торгівельна історія в щоденнику більше року, тоді можна буде й оцінити ефективність ведення щоденника.

Журнал трейдера дає можливість працювати над собою й чітко виявити ті моменти, які не дають домогтися запланованого результату. Багато трейдерів знають про користь ведення журналу операцій, але пересилує лінь, тому що це справа вимагає певної дисципліни і тимчасових витрат. Також журнал необхідно аналізувати в кінці торгового дня чи вибраного терміну. Детальність ведення записів залежить лише від трейдера. Неможливо створити універсальний шаблон журналу угод трейдера, що підійшов би під будь-яку стратегію, тому в процесі ведення щоденник також потрібно змінювати й доопрацьовувати.

Необхідною умовою досягнення успіхів у сфері діяльності, яка характеризується підвищеною ризиковістю, є створення й вдосконалення систем управління ризиками, які дозволяють виявити, оцінити, локалізувати й проконтролювати ризик. Механізм прийняття рішень повинен не тільки ідентифікувати ризик, але й дозволяти оцінити, які ризики є допустимими, а також визначати, чи виправдає очікувана дохідність відповідний ризик. Виправданий або допустимий ризик – необхідна складова стратегії і тактики ефективного менеджменту.

Ефективна стратегія поведінки в умовах ризику дає змогу суб'єктам біржового ринку успішно здійснювати свою діяльність і досягати поставлених цілей з найменшими втратами. Така стратегія, яку можна назвати стратегією управління ризиком, складається з:

усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення й ризикових сфер;
аналіз і оцінка ризику;
вибір методів управління ризиком;
використання вибраних методів;
здійснення контролю.

Перший етап процесу управління цінними ризиками реалізується досить просто, оскільки сам факт володіння балансовими й позабалансовими позиціями, чутливими до зміни відсоткових ставок, валютних курсів або фондових індексів уже означає наявність ризику. Ідентифікувати ризик і проаналізувати його характер необхідно, але недостатньо. Важливо з'ясувати розмір ризику, тобто здійснити його квантифікацію. Ступінь ризику економічних рішень оцінюється очікуваними втратами, що є наслідками даного рішення. Через це системи оцінки ризику, які формалізують процес вимірювання й розрахунків, мають визначати три основні компоненти ризику: розмір (обсяг можливих втрат), імовірність негативної події, тривалість впливу ризику.

Даний етап процесу управління завершується порівняльним аналізом реального й допустимого рівнів ризиків. Якщо фактичний ризик не перевищує межі допустимого, то можна обмежитися контролюючою функцією з метою недопущення зростання рівня ризиковості, тобто зразу перейти до останнього етапу управлінського процесу. Якщо ж рівень реального ризику перевищує допустимі межі, то виникає проблема пошуку оптимальних методів управління, вибір яких значною мірою визначається видом ризику, а також особливостями та можливостями конкретного підприємства, загальним станом економіки, ступенем розвитку інфраструктури та елементів фінансової системи, законодавчим і нормативним середовищем.

Виявлення цінних ризиків передбачає ідентифікацію виду. Можна виокремити такі:

- підвищення закупівельних цін;
- імовірність встановлення конкурентами цін нижче ринкових;
- зміни в державному регулюванні ціноутворення;
- імовірність введення нових податкових і інших платежів, які включаються в ціни;
- зниження рівня товарів на ринку;

підвищення цін і тарифів на послуги інших організацій.

Методи оцінки можуть бути класифіковані на чотири групи:

- 1) розрахунково-аналітичні;
- 2) математично-статистичний;
- 3) аналогій;
- 4) експертних оцінок.

Розрахунково-аналітичні методи. Вони дозволяють визначати рівень цінового ризику залежно від значень планових показників господарської діяльності. З огляду на те, за яким витратним прибутковим показником оцінюється ризик, виокремлюються такі методи: метод аналізу доцільності витрат; аналітичний метод.

Метод аналізу доцільності витрат. Розрахунок цінового ризику базується на врахуванні показників фінансової стійкості підприємства. Розраховується балансова модель фінансової стійкості. Якщо пасивна частина моделі (сума, яка включає джерела власних засобів, кредити, кредиторську заборгованість) є більшою за активну (сума основних і оборотних засобів, дебіторської заборгованості й інших активів) і коректування ціни не відбувається, то продавець входить у зону цінних ризиків.

Аналітичний метод. Даний метод ґрунтується на математичному моделюванні витрат при вкладенні ресурсів за факторними системами зв'язку, які визначають період окупності додаткових витрат, їх рентабельності чистого приведенного доходу, внутрішньої норми дохідності, чутливості моделі, балансової моделі стійкого фінансового стану, моделі платоспроможності тощо.

Математично-статистичний метод. Розрахунок цінового ризику базується на твердженні, що ринкова ціна є випадковою величиною. В теорії математичної статистики випадкова величина – це змінна, значення якої залежить від випадкових обставин з визначеною функцією розподілу ймовірностей. Отже, ціноутворення підкоряється законам математичної статистики. Ймовірність виникнення цінового ризику визначається як відношення числа несприятливих випадків (прогнозований обсяг непроданих товарів за встановленою ціною) до загального числа випадків (прогнозований загальний обсяг пропонування до продажу товарів за встановленою ціною). Ймовірність виникнення цінового ризику знаходиться в межах між нулем і одиницею. Максимальний рівень дорівнює одиниці, відсутність – нулю.

Метод аналогії. Застосовують для оцінки ризику, де використовують дані про

аналогічні ситуації з метою перенесення їх результативності на досліджуваний за критеріями ризиковості об'єкт. Проте, таке перенесення не є суто технічним. Спочатку оцінюють коректність такого перенесення, роблять поправки на зміну якісного стану об'єкта, особливості його генетичної природи та специфіки еволюції. Використовуючи методи аналогів, утворюють інформаційні масиви щодо факторів ризику. Пізніше ці масиви обробляють спеціальним математичним апаратом для оцінки залежностей, які враховують у схожих ситуаціях.

Метод експертних помилок. Ґрунтується на використанні в оцінках величини й ступеня ризику суджень спеціалістів-експертів, які мають фаховий рівень підготовки і практичний досвід роботи. Ці судження піддають певній математичній обробці за структурою видів ризику та очікуваних наслідків. Методи експертних оцінок використовують за відсутності статистичних даних і можливостей їх кількісного аналізу або за відсутності аналогів стосовно очікуваного сценарію розвитку подій.

До основних методів управління ризиком належать:

- ухилення від ризику;
- зниження рівня ризику;
- поглинання й фінансування ризику;
- передача ризику іншій особі.

До способів ухилення від ризику можна віднести припинення операцій з суб'єктами, що знаходяться в країнах з дуже нестабільною економічною та політичною ситуацією, в регіонах з екстремальними погодними умовами.

До методів зниження ризику належать раннє виявлення процесів, що можуть призвести до збитків, обмеження розмірів можливих втрат тощо.

Поглинання ризику може бути як частковим, так і повним. Метод полягає у визнанні втрат і їх прямому чи непрямому фінансуванню за рахунок внутрішніх або зовнішніх джерел. Поглинання ризику, часткове чи повне, завжди є навмисним. Джерелами прямого фінансування є спеціальні фонди чи резерви, які створюються підприємницькими структурами й фінансовими інститутами.

Методами передачі ризику іншим суб'єктам ринку є передача ризику страховим компаніям за допомогою укладання страхового полісу, фінансовим посередникам за допомогою укладання різного роду строкових угод (хеджування), гарантам – при укладанні кредитних угод та ін.

В багатьох випадках методи управління ризиком застосовуються послідовно. Якщо деякі чинники ризику усунені, рівень ризику знижений доступними засобами до певного рівня, частина ризику поглинута, досліджується можливість передачі ризику, що залишився, іншим суб'єктам ринку. Найбільш ефективними і поширеними засобами передачі основних видів фінансових ризиків є строкові угоди, а саме: фінансові форварди, ф'ючерси, свопи й опціони. Основною причиною появи їх на ринку була потреба в ефективному управлінні фінансовими ризиками – процентним і валютним.

Основним в оцінюванні ризику є обчислення певних числових характеристик і в кінцевому підсумку кількісна оцінка ризику. На сьогодні методи аналізу й оцінювання ризику базуються на поняттях і методах теорії ймовірності, оскільки саме поняття ризику тісно пов'язане з ймовірністю настання чи ненастання певної події в майбутньому.

Завершальний етап аналітичних досліджень – обґрунтування заходів щодо мінімізації ступеня ризику. Виокремлюють такі способи мінімізації ризику:

- розподіл (диверсифікація) ризику й відповідальності;
- хеджування і страхування ризику;
- резервування коштів на покриття випадкових витрат.

Диверсифікація ризику полягає у розподілі ризиків шляхом розширення об'єктів інвестування, видів цінних паперів, асортименту продукції, фінансових інструментів, ділових партнерів тощо. Диверсифікація активів може здійснюватися шляхом розподілу значної їх частини між найбільш ліквідними, безпечними й прибутковими категоріями (поточний рахунок, валютний рахунок, цінні папери, нерухомість та ін.).

Хеджування – це метод страхування цінного ризику за угодами на товарній чи фондовій біржах. Механізм хеджування ризиків полягає в укладанні форвардних або ф'ючерсних контрактів, опціонів або своп-контрактів. Страхування ризику відрізняється від хеджування тим, що воно компенсує негативні зміни ціни базового інструменту, водночас надаючи можливість отримати переваги від сприятливої кон'юнктури ринку.

Найпоширеніший інструмент нейтралізації наслідків настання ризиків – використання для цих цілей резервного фонду фінансових ресурсів, що призначений для покриття можливих збитків. Механізм резервування визначається особливостями ризику різних активів.

Висновки. Основними проблемами розроблених стратегій трейдерів є невірне використання індикаторів, відсутність норм управління капіталом. Ефективна стратегія поведінки в умовах ризику дає змогу суб'єктам біржового ринку успішно здійснювати свою діяльність і досягати поставлених цілей з найменшими втратами, яку можна назвати стратегією управління ризиком, яка відповідно складається з усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення і ризикових сфер; аналізу й оцінки ризику; вибору методів управління ризиком; використання вибраних методів; здійсненню контролю. Встановлено, що диверсифікація ризику

полягає у розподілі ризиків шляхом розширення об'єктів інвестування, асортименту продукції, фінансових інструментів, ділових партнерів. Доведено, наслідки хеджування симетричні: за результатами строкової угоди буде отриманий прибуток, який компенсує збитки від несприятливої зміни ринкової ціни базового інструменту за балансовою вартістю, або прибутки за балансовою вартістю будуть нівельовані втратами за строковою угодою. Ефективний механізм хеджування ризиків за угодами на товарній чи фондовій біржах полягає в укладанні форвардних або ф'ючерських контрактів, опціонів або своп-контрактів.

Література.

1. *Заславська О. І.* Проблеми та перспективи розвитку фондових бірж в Україні. Науковий вісник Ужгородського університету. 2015. Вип. 2. URL: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/46/1/46_54.pdf.
2. *Іваницька О. М.* Про концепцію удосконалення функціонування біржової торгівлі цінними паперами. *Наукові праці НДФІ.* 2012. Вип. 1. С. 86-94.
3. *Резнік Н. П.* Особливості функціонування та перспективи розвитку біржової діяльності в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* 2016. Вип. 247. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/8169>.
4. *Пластун О. Л.* Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України.* 2013. Вип. 37. С. 134-140.
5. *Солодкий М. О., Резнік Н. П., Яворська В. О.* Світовий біржовий ринок: сучасний стан та тенденції розвитку. *Агросвіт.* 2013. №13. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2013/9.pdf.
6. *Щепіна Т. Г., Рябошапка В. А.* Аналіз сучасного стану біржового ринку України. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури.* 2015. № 40. С. 96-100.
7. *Яворська В. О.* Етапи розвитку ф'ючерсної торгівлі на світовому біржовому ринку. *Приазовський економічний вісник.* 2017. № 3. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/4.pdf
8. *Ясенецький В. С.* Особливості функціонування бірж як складової ринкової інфраструктури. *Бізнес Інформ.* 2014. № 1. С. 333-337.

References.

1. *Zaslavs'ka, O. I.* (2015). «Problems and prospects of stock exchange development in Ukraine». *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu.* Issue. 2. Available at: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/46/1/46_54.pdf.
2. *Ivanyts'ka, O. M.* (2012). «On the concept of improving the functioning of the stock exchange trading». *Naukovi pratsi NDFI.* Issue. 1. pp. 86-94.
3. *Reznik, N. P.* (2016). «Features of functioning and prospects of development of stock exchange activity in Ukraine». *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny.* Issue. 247. Available at: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/8169>
4. *Plastun, O. L.* (2013). «Problems of stock market activity in Ukraine and options for their solution». *Problemy i perspektivy rozvytku bankiv's'koyi systemy Ukrayiny.* Issue. 37. pp. 134-140.
5. *Solodky`j, M. O., Reznik, N. P., Yavors`ka, V. O.* (2013). «The world stock market: the current state and trends of development». *Agrosvit.* no. 13. Available at: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2013/9.pdf.
6. *Shchepina, T. H., Ryaboshapka, V. A.* (2015). «Analysis of the current state of the Ukrainian stock market». *Problemy pidvyshchennya efektyvnosti infrastruktury.* no. 40. pp. 96-100.
7. *Yasnets'kyu, V. S.* (2014). «Features of functioning of exchanges as a component of market infrastructure». *BiznesInform.* no 1. pp. 333-337.
8. *Yavors`ka, V. O.* (2017). «Stages of futures trading development on the world stock market». *Pry`azovs`ky`j ekonomichny`j visnyk.* no. 3. Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/4.pdf.

Abstract.

Podsokha A. Economic evaluation of the use of trading strategies in the commodity exchange market.

Introduction. The development of the domestic economy largely depends on the stock sector. Exchanges are one of

the key elements of the market mechanism. Their role is to establish links between producer and end consumer. Exchanges help to determine the objective market value of products, increase its competitiveness.

The purpose of the research is to generalize the theoretical aspects of evaluating the use of trading strategies in the commodity exchange market.

Results. The main shortcomings of the developed strategies of traders are highlighted. It is established that the influence of the trader is the most unpredictable factor in the process of forming and implementing strategies. The importance of keeping a trader's diary is noted. It was found that the trader reflects not quite the real situation in the process of keeping a diary. This reduces the level of objectivity of information. The structure is described and the method of filling in the trader's diary is considered. The role of keeping a transaction log for the trader is substantiated. The importance of risk management in the process of exchange trading is noted. The role of the decision-making mechanism is described in the trading stock market in conditions of uncertainty. The essence and stages of risk management strategy are determined. Price types of risks are characterized. Risk assessment methods are systematized. The main methods of risk management are given. Methods of risk avoidance, methods of risk reduction, methods of risk absorption and financing, methods of risk transfer are described. Emphasis is placed on the expediency of consistent use of these methods. Measures to minimize the degree of risk (diversification of assets, hedging and risk insurance, creation of reserves to cover risks) are identified.

Conclusions. The development of traders' strategy should reduce risks in exchange activities. The formation of such a strategy takes into account many factors. It is proved that the use of risk management methods is the key to the effective operation of traders. The possible results from the introduction of such methods are described.

Keywords: commodity exchange, trader, trading strategy, risk management, economic evaluation.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2019 р.

Бібліографічний опис статті:

Подсоха А. С. Економічна оцінка використання торгових стратегій на товарному біржовому ринку. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 4. С. 9-14.

Podsocha A. Economic evaluation of the use of trading strategies in the commodity exchange market. Actual problems of innovative economy. 2019. No. 4, pp. 9-14.

